

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Иван Петров Видолов

относно: Дисертационен труд на тема: Съдебният контрол в наказателния процес на Република България

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.6. Право

Докторска програма: Наказателен процес

Докторант: Веселина Йорданова Ставрева

1. Актуалност и научна значимост на дисертационния труд

Докторантът Веселина Йорданова Ставрева представя за обсъждане пред научно жури, назначено със заповед № РД-21-1982/2023 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ дисертационен труд на тема „Съдебният контрол в наказателния процес на Република България“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Дисертационният труд представлява задълбочено научно изследване на въпросите за същността съдебния контрол в наказателното производство. Научният интерес към темата е породен от разбирането, че съдебния контрол, притежава всички характеристики на самостоятелен правен институт и е основна процесуална гаранция за правата на участниците в наказателния процес, уредени в КРБ и в НПК. Актуалността на темата е безспорна с оглед съвременното състояние на процесуалната практика и предизвикателства пред наказателната политика, поради което не е нужно да бъде допълнително аргументирана. Необходимо е, обаче да се подчертае нейната актуалност от научна гледна точка, за наказателнопроцесуалната теория. Авторът е разработил научен труд, който разглежда същността на съдебния контрол, анализира съществуващите виждания в правната доктрината, относно неговата същност и съдържание, разкрива историческото развитие и прави предложения за усъвършенстване на наказателнопроцесуалното законодателство. Тези въпроси за първи път са разглеждат в нашата юриспруденция, в обем на монографичен труд, като приносно значение най-вече има извършения анализ, почиващ на задълбочено изследване на съдебната практика и правна теория.

Докторантът достига до научни приноси в областта на наказателния процес посредством интердисциплинарен подход, като използва и доразвива съвременните достижения на наказателнопроцесуалната теория, учението за правата на човека и на база задълбочен сравнителноправен и исторически анализ. Научната новост и изследователска достоверност на получените резултати и изведените от тях изводи са обезпечени от използвания методически инструментариум, приложен съобразно изследователските и етични стандарти. Техният методически издържан подбор, наред със задълбочения подход и изследователската

компетентност на докторантът са осигурили разработването на дисертационно изследване, отговарящо на ЗРАСРБ.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

В структурно отношение работата се състои от увод, три глави и заключение. Обемът на представения дисертационен труд е 326 страници, използвана е литература от 279 литературни източника, от които 179 на български автори, 90 от чуждестранни автори. Направени са общо 624 бележки под линия. Избраната структура и последователността на изложението позволяват разглежданите проблеми да бъде възприети и анализирани, както самостоятелно, така и в тяхната цялост, което прави достъпни и разбираеми тезите на докторанта и подкрепящите ги аргументи.

В увода на дисертационния труд е обоснована актуалността на изследването и са очертани целите, задачите и неговата методология. Те са ясно и правилно формулирани, което безспорно е съдействало за достигане до резултати от дисертационното изследване.

В глава първа, озаглавена „Същност на съдебния контрол“ е разделена на осем параграфа. В първия параграф е разгледан въпроса за същността на контрола, като изхождайки от етимологичната същност на това понятие и обсъждайки някои доктринални разбирания докторантът очертава основните му характеристики, от позицията на което развива по-нататък своите научни виждания. В следващия параграф е направен хронологичен исторически преглед на проблема, с което са проследени тенденциите в историческото му развитие. Докторантът е съпоставил въпроса за съдебния контрол с концептуалното разбиране за наказателен процес в различните исторически периоди. Разкрил е съществуващата връзка и взаимообусловеност между тях. Този подход е помогнал за представяне на историческите факти, не като последователно изложена хронология, а систематично и взаимосвързано, с господстващата историческа философия, осветлявайки доктриналното разбиране за ролята и мястото на съдебния контрол и закономерностите в неговото развитие.

В своите дирения авторът позовавайки се на някои философски разбирания за същността на държавата, правото и правосъдието разкрива предпоставките за възникването на съдебния контрол като съвременен правен институт. В тази част докторантът аргументира направените научни изводи и чрез подробен анализ на принципите на наказателния процес, с което демонстрира добро познаване на основните общофилософски и правни разбирания и притежаваната от него задълбоченост в областта на правото.

В четвъртия параграф е дадено доктринално определение на понятието за съдебен контрол. Докторантът последователно и методически е аргументирал своето предложение, като успешно е използвал абстрактни форми за да дефинира същността на съдебния контрол. В подкрепа на това е използвал последователен методически подход и подкрепящи правни аргументи. В следващия параграф е направена съпоставка с понятията „правосъдие“ и „съдебна власт“.

В шестият параграф са обсъдени въпросите за пределите, формите и видове съдебен контрол в наказателния процес на Република България. В тази част е представена разгърнатата

квалификационна система на съдебния контрол, с което в пълнота е представено неговото многообразие и проявление в наказателното производство. На база различни, но методически издържани критерии е представена една цялостна система, като са разкрити нейните структурно определящи връзки и присъщи характеристики.

В седмия параграф, са направени научни обобщения през призмата на наказателнопроцесуалната теория, като са изведени аргументи за фундаменталното значение на съдебния контрол, като принцип на процеса. Тезите на авторът са добре аргументирани и те показват не само добро познаване на изследвания проблем, но и задълбочено разбиране на връзката и мястото му с общите институти на наказателнопроцесуалното право. В последния параграф е направено разграничение между надзора и контрола като универсални средства за обезпечаване на законността в системата на държавното управление. **Макар, и с верни изводи, структурирането на този въпрос в последния параграф може да бъде преосмислено при едно бъдещо отпечатване на работата. Разграничението между надзора и контрола може да намери място след разглеждането на понятието за съдебен контрол, с което ще подчертае неговата същност, като го разграничи от сходни категории.** По този начин ще подкрепи направените изводи и ще предложи логичен преход към предложената класификация и към седми параграф, обосноваващ принципното значение на съдебния контрол за наказателния процес.

Глава втора е озаглавена „Съдебен контрол в досъдебното производство“ е структурирана в осем раздела. Въз основа на научния анализ и направени многобройни изводи авторът е предложил *De lege ferenda* предложения за усъвършенстване на наказателнопроцесуалното законодателство.

Първият параграф е посветен на разкриване на същността и целите на съдебния контрол в досъдебното производство. Докторантът анализира същността на досъдебното производство през призмата на националното законодателство и международните правни актове, като се включва в научната дискусия по проблема и от тази позиция разкрива специфичното значение на съдебния контрол. Това му дава основание да направи научно аргументирани изводи, имащи приносно значение.

В параграф втори е обсъдено осъществяването на съдебен контрол при образуване на досъдебното производство. На критичен анализ е подложен въпроса за съдебния контрол върху постановлението на прокурора за образуване на досъдебно производство. По отношение на хипотезата на чл. 212, ал. 2 от НПК е представена относима практиката на ЕСПЧ относно момента, в който едно лице се счита за обвинено по смисъла на ЕКЗПЧОС. Разгледана е и новата хипотеза по отношение възможността за обжалване на отказите за образуване на досъдебно производство. В следващия параграф са представени особености на съдебния контрол спрямо мерките за процесуална принуда. Въз основа на съдебната практика и юридически анализ, докторантът е извил техните най-съществени характеристики. Четвъртият параграф, разглежда изчерпателно и задълбочена контрола на съда по отношение на постановените мерки за неотклонение в досъдебното производство.

В пети параграф, докторантът разглежда съдебния контрол върху действията по разследването. Обсъдени са освидетелстването, обиска, претърсването и изземването, използването на специални разузнавателни средства. Чрез сравнителен анализ, съпоставяне със съдебната практика и практиката на ЕСПЧ докторантът достига да научнообосновани изводи, като представя систематизирани знания по проблема. Специално внимание отделя на последващия съдебен контрол при извършване на действия по разследването, в хипотезата на неотложност и особеностите на съдебната проверка в тези случаи.

Следващият параграф разисква особеностите на съдебния контрол в досъдебната фаза при прекратяване и спиране на наказателното производство. Изложена е същността на този контрол, както и основанията от законодателна гледна точка за него върху актовете на прокурора за прекратяване и спиране на наказателното производство. Въз основа на обстоен анализ е защитено виждането, че определението на въззивния съд по чл. 243, ал. 8 от НПК за прекратяване на наказателното производство или за изменено основанията за прекратяване има материална сила.

В параграф шести се разглежда съдебния контрол върху споразумението за решаване на делото в досъдебното производство, а в следващия параграф някои други случаи на съдебен контрол в досъдебното производство. Направеният анализ в тази част е позволил на автора да аргументира някои оригинални виждания, които имат приносен характер и придават приложен характер на разработката. В последния параграф са обсъдени някои предложения за усъвършенстване на съдебния контрол в досъдебното производство.

Глава трета от дисертационния труд е „Съдебен контрол в съдебната фаза“. Тя съдържа седем раздела. В центъра на научния анализ е съдебната фаза на наказателния процес и контрола, упражняван от съда.

В първия параграф „Същност на съдебния контрол в съдебната фаза“ е посветен на разкриване на природата на този контрол. Докторантът успява да аргументира, че този контрол е форма на правосъдие при инстанционния контрол и при възобновяването на наказателни дела, а когато не е свързан с проверка на присъди или решения представлява самостоятелна наказателнопроцесуална функция по защитна конституционно уредените права и свободи на участниците в съдопроизводство.

Параграф втори разглежда съдебния контрол в стадия „Предаване на съд и подготвителни действия за разглеждане на делото в съдебно заседание“. В него авторът отделя съществено внимание на обект на съдебната проверка по в чл. 248, ал. 1, т. 3 от НПК, дали на досъдебното производство е допуснато съществено и отстранимо нарушение на процесуалните правила. На тази плоскост развива научнообосновани изводи, имащи приносен характер.

В третия параграф „Обща характеристика на съдебния контрол във въззивното и касационното производство“ и в следващият се разглежда съдебния контрол във въззивното производство. Петият параграф е посветен на особености на съдебния контрол при проверка на определения и разпореждания от въззивната инстанция. В тази част на работата е демонстрирана научна задълбоченост и познаване на проблематиката, което спомогнало на докторанта да направени добре аргументирани коментари и изводи. Следва да се подчертае, че

те се дължат не само на професионалните занимания на автора, в професионалното му битие на съдия, но и на доброто познаване на съдебната практика и правна теория.

Шестият параграф отделя внимание на същност на касационното производство, като форма на съдебен контрол. Използван е исторически подход, с което е разкрито развитието на въпроса. Разгледани са правомощията на касационната инстанция в светлината на разглежданата проблематика. Съществено внимание е отделено върху изследване на въпроса за същественото процесуално нарушение.

Най-накрая в последния параграф се разисква същността и съдържанието на съдебния контрол в производството по възобновяване на наказателни дела. Аргументирани са функциите, които произтичат от формалната и материална сила на влязлата в сила присъда. Чрез сравнителен юридически анализ са изведени и общите белези на съдебния контрол в производството по възобновяване на наказателни дела и при касационния контрол.

В заключението на дисертационния труд са обобщени резултатите от проучването и са систематизирани изводите от изследването, като са изведени и препоръки, почиващи на получените резултати.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Дисертационният труд притежава научни приноси в областта на наказателния процес, което е видно от направената характеристика на неговото съдържание. В автореферата докторанта е посочил научни приноси, които могат да бъдат обобщени в следните основни точки:

- Дисертационното изследване за първи път разглежда в монографичен обем въпроса за съдебният контрол в наказателния процес на Република България.
- Направен е задълбочен сравнителноправен историческоправен анализ на въпроса за съдебния контрол.
- Разкрито е същността и съдържанието и формите на проявление на съдебния контрол в двете фази на процеса.
- Направени са предложения *De lege ferenda* за усъвършенстване на наказателнопроцесуалното законодателство.

4. Заключение

Докторантът Веселина Йорданова Ставрева притежава задълбочени теоретични познания в областта на наказателния процес и доказани способности за самостоятелни научни изследвания. Представеният дисертационен труд „Съдебният контрол в наказателния процес на Република България“ има характера на задълбочено научно изследване.

Представените и аргументирани научни виждания от докторанта не оставят съмнение, че дисертационният труд е резултат на сериозна работа и личен принос в областта на наказателния процес. Научното изследване съдържа задълбочени теоретични обобщения и научни приноси.

Те отговарят на изискванията на чл. 6 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за неговото приложение.

Предвид положителната оценка на представения дисертационен труд и отчитайки сериозния професионален опит на докторанта, с категоричност давам своята положителна оценка и препоръка към научното жури да гласува за придобиване от Веселина Йорданова Ставрева на образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 3. Стопански, социални и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Наказателен процес”.

Член на научното жури:

доц. д-р Иван Видолов

гр. София
11.01.2024 г.